Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej, 58
Warszawa 2023
Article No. 3009

Citation:
Chernysh, T. O., & Yermolenko, S. S. (2023). Matching Newspeak with urban vernacular: More on the language and style of S. Wiechecki's post-war feuilletons. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, *58*, Article 3009. https://doi.org/10.11649/sfps.3009

DOI: 10.11649/sfps.3009

Tetyana O. Chernysh
(Taras Shevchenko National University of Kyiv)

Serhiy S. Yermolenko
(O. O. Potebnia Institute of Linguistics,
National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv)

Matching Newspeak with Urban Vernacular: More on the Language and Style of Stefan Wiechecki's Post-War Feuilletons

1. Introduction

This paper continues our publications on the language and style of Polish satirist and journalist Stefan Wiechecki (1896–1979). The main thrust of our research has been a cultural-linguistic and linguistic-semiotic approach to Wiechecki's literary discourse, which we have analysed primarily from the perspective of the interferential interaction of linguistic-cultural codes and discursive-functional varieties they represent. Therefore we have focused on his pieces written after World War II, when, as different from the pre-war period, such interference became a new constitutive feature of much of his

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.en), which permits redistribution, commercial and non-commercial, provided that the article is properly cited. © The Author(s) 2023.
Publisher: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences
[Wydawca: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk]

work. Before the war, his general theme was the customs, morals, and manners of the lower social strata of the Warsaw population (in particular, funny occurrences that ended up in a courtroom, where Wiechecki witnessed them as a court reporter). Another salient feature of his writing was the Warsaw vernacular as spoken by his characters, something that became his stylistic signature, so much so that the author's pseudonym, Wiech, was later intended by Polish linguist Witold Doroszewski to become a linguistic term for informal urban dialect.[1]

After the war, Wiechecki became Warsaw's chronicler, writing about funny incidences in the everyday life of the capital's ordinary citizens, including issues of transport and communication, housing, heating, food supply, sports events, etc., which he presented as discussed by rank-and-file Varsovians in their idiom and from the point of the worldview incorporated in it. Also, this period saw him introducing two new (and often overlapping) subgenres into his narrative, namely, accounts of new theatre performances and film productions, and topics from the history of Poland, in which he used *wiech* and the world picture it carried to achieve the effect of defamiliarisation, also bringing elements of travesty and burlesque (T. Chernysh, 2018; T. O. Chernysh, 2011; T. O. Chernysh & Yermolenko, 2022, pp. 23–24, 30). This involved the interference of corresponding linguistic-cultural codes, which resulted in discursive transcoding, i.e. the rendering of discourse content, not just in the language-internal borrowing of individual items and features. In doing so, *wiech* fulfilled the function of a metalanguage for the language of history, theatre, and cinema.

Alongside these, the Warsaw vernacular represented by *wiech* came into contact with yet another linguistic-cultural code, which was *nowomowa*, a Polish version of communist Newspeak; in particular, instances of their interference occurred in feuilletons of the two aforementioned new subgenres. However, the nature of contact with *nowomowa* was essentially different and more complicated, since this contact did not consist in "translating" Newspeak discourse into *wiech*. The author's aim was to portray *nowomowa* artistically (first of all satirically, but also in a comical manner) and interpret rather than just cite it. In our previous publication – including a case study of several items of *nowomowa* as used by Wiechecki (*przodownik*/*przodownictwo*, *upaństwowiony*

[1] See T. O. Chernysh & Yermolenko (2022, p. 23). In what follows, we will use the term *wiech* to denote the Warsaw urban dialect as represented by Wiechecki in his writings.

and some others)[2] – we have established that there are three principal ways in which he treats them (T. O. Chernysh & Yermolenko, 2022). Sometimes (indeed, quite rarely) he reproduces them in conformity with their primary sense and emotional tonality. But even then he can, somehow or other, hint that his complying with the parlance of communist power is paying lip service; as when he tells of his dining in a nationalised dancing hall (*w uspołecznionym dansingu*), his mention of the venue being nationalised is irrelevant to the story, and only to be construed as a metadiscursive ideological token.

More numerous, however, are cases where items of propaganda discourse are used in a markedly negative context. Still, Wiechecki far more often employs *nowomowa* items outside their original reference, describing situations that, logically, neither call for nor justify their use. In doing so, he employs them as a means of ironical parody of the communist officialese, as in his humoristic "review" of Moniuszko's opera *Straszny dwór*, where, explaining his inability to grasp what the actors were simultaneously singing about, a *wiech*-speaking character defines this singing (which has to be the quartet in the third act and the fragment thereafter) as a case of socialist work competition, with singers striving to exceed their monthly output norm, become production leaders and so get their monthly bonus. What the author implies is that such collective activity is ineffective and counterproductive. Besides, in irreverently handling ideologically hot items and making them the object of wordplay, he transcends their original sense and the prescribed pragmatics of their use, since, as in any other *lingua sacra* (which Newspeak, *mutatis mutandis*, certainly was), the norms and ways of its usage are beyond the remit of people other than sacerdotal ones (Yermolenko, 2019, p. 42).

Thus, by using *nowomowa* items, Wiechecki gives a highly ironic satirical portrayal of the realities of the communist regime as well as *nowomowa* itself. Including the elements and features of *nowomowa* in the discourse of *wiech*, he made them (and by extension *nowomowa* as a whole) part of the latter idiom's linguistic picture of the world, where they fulfil a double role, operating both as a *signifiant* and a *signifié*, and so performing the referential as well as metalingual function (as defined by R. Jakobson and termed by A. Tarski (Jakobson, 1987, pp. 193–195, 508)).

[2] Apart from dealing with these fairly obvious cases, an important issue we were confronted with was the problem of identifying Newspeak items as well as establishing the structure of its lexical and phraseological stock.

2. Discussion

In the present paper, we continue our philological observation of the language and style of Wiechecki's post-war feuilletons from the theoretical and methodological perspective of the interferential interaction of linguistic-cultural codes and discourse varieties they represent, this time focusing on his use of items related to the concept of democracy, such as *demokracja*, *demokratyczny*, and *demokrata*. We have added to our corpus two more collections of Wiechecki's post-war pieces (*Wiadomo – stolica* and *Pantofelki z flądry*), previously unavailable to us. It should be noted that in the framework of the present study, we view the corpus of post-war texts by Wiechecki as a predominantly synchronous entity, i.e. without taking into consideration changes in his diction and style, in particular those that can be attributed to changes in Poland's political and social climate or reasons of immanently artistic nature. Here again, in search of the *nowomowa* background of Wiechecki's usage, we have had recourse to *Słownik języka polskiego* [A Dictionary of the Polish Language] in 11 volumes, edited by Witold Doroszewski (SJPD, 1997). Published from 1958 through 1969, this reference registered *nowomowa* lexis of the period, on the one hand, in that its editors took into account relevant contemporary linguistic data; on the other hand, they were under the constant pressure of authorities and censorship in what concerned the selection of words, phrases, citations, and definitions (T. O. Chernysh & Yermolenko, 2022, p. 25; Saloni & Bańko, n.d.).

Thus, the entry *demokracja*, explaining it as the power of the people (as opposed to autocracy), at the same time redefines it as a social system in which the power belongs to the governing class (*ustrój polityczny, w którym władza należy do narodu, w społeczeństwie klasowym do klasy panującej*) (SJPD, 1997). This definition of the entry word is followed by the phrases *demokracja proletariacka albo socjalistyczna* and *demokracja ludowa*, whose denotata are presented as "true" rather than "formal" democracy, something that is additionally explicated in one of the citations: *Demokracja socjalistyczna oznacza przejście od formalnej demokracji do rzeczywistych praw ludu* (*demokracja burżuazyjna, mieszczańska, parlamentarna, liberalna* is explained as *ustrój polityczny, w którym parlamentaryzm jest osłoną panowania klas wyzyskujących*). Also, the system of *demokracja ludowa* is said to imply, besides the government of the people, the dictatorship as well, cf. its definition: *ustrój polityczny będący jedną z form dyktatury proletariatu*, and the illustration citing Józef Cyrankiewicz, one of the then communist leaders

of Poland: *Ustrój demokracji ludowej, jako forma dyktatury proletariatu, umożliwił masom pracującym wkroczenie na szlak budowy socjalizmu* (SJPD, 1997).

Arguably, this kind of reference to democracy in *nowomowa* fulfils the latter's typical role of euphemism (see Orwell, 2000, p. 147; Thom, 1989, pp. 81–82), representing the state system of post-war Poland as something that it was most definitely not.

Wiechecki's use of corresponding items tends to deconstruct, by the use of parody, the communist manipulation of the notion of democracy, but within this general thrust, it is possible to distinguish two varieties: satirical parody and manipulative use.

2.1. Satirical deconstruction

Naturally, neither Wiechecki himself nor his *wiech*-speaking characters, however critically minded, should be expected, while speaking of *demokracja ludowa* and manifestations thereof, to treat it in the way exemplified, for instance, by the definition with which the phrase is supplied in the modern PWN Polish Dictionary: "the system in communist states, in theory, democratic but totalitarian in reality" ("demokracja ludowa", n.d.). Actually, their concern was more of a down-to-earth and pragmatic nature, having to do primarily with what may be called the economics of their everyday life rather than politics. Yet it was only exceptionally that Wiechecki, through his characters, explicitly expressed his view on what it was like to live in the Polish state that claimed to be democratic. In one of such cases, he did so in describing an imaginary situation in which *demokratyczny* clearly correlated with *demokracja ludowa* and therefore contrasted with capitalism rather than autocracy:

> *Ale szwagier furt* […] *nawraca, że tyż u nasz zawsze musi czegoś brakować, widocznie, żeby nam sie zanadto w głowach nie poprzewracało.*
>
> *– A ja ci mówię, Oleś – zaznaczam mu na to – że nie ma tego złego, co by na dobre czasem nie wyszło. Powiedzmy, po najdłuższem życiu oba kitujem i dostajem sie oba do piekła, które także samo dzieli sie na dwa oddziały – demokratyczny i kapitalistyczny, i można sobie wybrać. Do którego piekła byś poszedł?*
>
> *– Rzecz jasna, że do kapitalistycznego, na pewno lepiej urządzone.*
>
> *– I widzisz, że frajer jesteś. W kapitalistycznem od razu wrzuciliby cie do kotła ze smołą i przerobili na faworki. A w demokratycznem, jakby była smoła, to jak raz by węgla brakowało. Jakby był węgiel i smoła, to z pewnością odbywałby sie remont kotłów i całemi latami moglibyśmy sie obijać i nikt palca by na nas nie zakrzywił. Totyż* […] *zmiatamy do domu, dziękując Bogu, że w demokratycznem pasie gieograficznem żyjem.* ("Dwa piekła"; Wiech, 1980, pp. 146–147)

Usually, Wiechecki's narrators and their interlocutors use *demokracja* and *demokratyczny* as onomastic entities, with the unique reference to "people's Poland" and its features (especially as different from the pre-war state of affairs). Also, these items (as well as *demokrata*) tend to occur in the description of situations that, by implication, ascribe (however justifiably and logically) to *PRL* (and sometimes to other *demokracje ludowe*, or *obóz demokratyczny*) a feature that is negative or at least controversial, as in the following passage, where the interlocutors discuss the government's plan to use, in manufacturing footwear, fish rather than traditional materials:

> *– A* […] *z czego będą robić kartkowe kamasze?*
>
> *– Z ulika w ikre kopanego, bo za demokrate jest między rybamy.* […] *Wszyscy będziemy śledziem podjeżdżać…*
>
> *– Chyba że wszyscy.* ("Pantofelki z flądry"; Wiech, 2011a, p. 14)

In another example, speaking of traffic problems at Plac Zamkowy (Castle Square), where Kolumna Zygmunta (King Sigismund's Column) is situated, the speakers rhetorically blame the king for this and other deficiencies, in this way alluding to city planners allegedly intending to rebuild war-ruined Warsaw as it had been in the king's time: *Patrz pan, mówi się demokracja, referendum,*[3] *a król rządzi i narodu przez most Kierbedzia z Pragi na Wolę nie puszcza* ("Król rządzi"; Wiech, 2011b, p. 226); cf. also the following instances:

> [speaking about a relative who is a safe-cracker:]
>
> *– A cóż się stało z pańskim wujem?*
>
> *– Siedzi. Demokracja go zgubiła. W kasach forsy teraz nie ma. Kiszkie kaszane w bezmięsny dzień albo kupon prawdziwej łódzkiej papierowej wełny na dziecinne ubranko można najwyżej w nich znaleźć.* ("Z familijnego albumu"; Wiech, 2011b, p. 155)

> *Albo narzekają te nasze ślubne miłoście, że brak fasonów i kolorów. Wszystkie podobnież desusy są jednakowe i wyłącznie różowe. No to co? Raz, że demokracja, dwa – różowy, kolorek twarzowy, a po trzecie – komu to może przeszkadzać?* ("Zima na różowo"; Wiech, 1967, pp. 162–163)

> *Bardzo mnie się spodobała ta myśl, żeby zaograniczać do pewnej sumy rachonki po knajpach. No bo faktycznie to jest granda, żeby jeden demokratyczny obywatel wypił litra wódki, a drugi w tem samem czasie tylko „szczeniaka" wygondolił. Gdzie ta równość, jak pragnę zdrowia.* ("Chuchnij no pan!"; Wiech, 2011b, p. 246)

[3] The People's Referendum was initiated in 1946 by the Polish Workers Party (which subsequently forged its results); it was to testify to the latter's popularity and demonstrate its power (Davies, 1981, pp. 424–425).

> […] *ostatecznie dola pięknej kobiety, nawet w warunkach demokratycznych, nie jest znowu taka straszna.* ("Dostał podwyżkę"; Wiech, 2011a, p. 450)

> *Jak pan szanowny widzi, noszę się jak lalka nawet dziś, w czasie demokratycznem.* ("Przygoda na raucie"; Wiech, 2011b, p. 215)

Here are some other instances of Wiech's characters employing these "democratic" lexemes in contexts that are not favourable for them: the narrator ironically alludes to the government's plans of breeding rabbits for meat, previously not common in Poland, but initiated and actively practised in the USSR during the first five-year plan of 1928–1932:

> *Gienia nam wytłomaczyła, że ten* […] *tak zwany kucharz doskonały, któren ułożył nowoczesną demokratyczną książkie kucharską, jak urządzić duże przyjęcie wyłącznie przy pomocy wyrobów garmażeryjnych z królika, dlatego tyż przyjęcie takie nazywa się także samo królewskie. Tylko w książce tej nazwy nie ma, bo cenzura nie puściła. Dlaczego, nie będziem sie wtajemniczać. Wydanie nowe, poprawione przez WZG.*[4] ("Putrament czy Chatisow?"; Wiech, 1957, p. 48)

In the following example, the narrator ironically assesses the government's plan to fight liquor consumption:

> *Najwięcej jednakowoż wysiłku kosztowała mnie, jako bywszego tronkowego, walka z ankoholizmem.* […] *myślę, że przez następne dziesięć lat uda mnie sie przekonać czytelników, że goloneczkę z grochem pióre można także samo przetrącić pod fruktowit, czyli demokratyczną Coca-Cole!* ("Renament"; Wiech, 1957, pp. 133–134)[5]

Speaking of the government's plan to provide Polish citizens with private cars, the narrator jokingly gives his preference to the bicycle for three persons, in this way implicitly assessing the said plan as unrealistic; he also alludes to a poor state of public transport neglected by the authorities, while government ministers have personal limousines provided by their office: *Demokratycznie i zdrowo pod względem świeżego powietrza, bo w samochodach to różnie bywa* ("Choroba limuzynowa"; Wiech, 2011b, p. 193).

Telling about a new luxurious dining venue, the narrator promptly downgrades the latter's assessment by qualifying it as an international class restau-

[4] WZG stands for *Warszawskie Zakłady Gastronomiczne*, that is, "Warsaw Catering Establishments".

[5] This story is a very rare instance of Wiechecki's narrating character, different from the actual author, addressing his "external" readers rather than an interlocutor within the text-internal communicative situation.

rant as far as only socialist countries are considered: *Faktycznie doczekała się nasza Warszawa lokalu na wyższe, zagraniczne stopę, w demokratycznem obozie. Szkło i marmury, nerony i jarzynowe oświetlenie* ("Klopsiki naprzód!"; Wiech, 1968, p. 180).

The narrator speaks about a football game between Poland and Bulgaria, while, maybe, having in mind other instances of "people's democracies" fighting each other on a much larger scale:

> *Troszkie nam było nieprzyjemnie względem Bułgarii, że to demokracja demokracje w kostkie kopie i w mokre trawe przewraca, ale sport jest sport.* ("Lot nad Szmulkami"; Wiech, 1974, p. 268)

> *Zmuszają ich do ganiania po trawie, chociaż widzą, że te ledwo nogamy włóczą?* […] *A tu sojusznicy z ludowej demokracji, odrobiny serca okazać jem nie chcą. tylko furt te znęcanie się i znęcanie za pomocą tej piłki.* ("Dozwolone od lat 18"; Wiech, 2011a, p. 396)

The narrator mollifies his heavy horse race betting losses by indicating that his money was taken by "people's democracies":

> *Ale przyszła, jak chciała, „Gabona", węgierska kobyłka. Reszte załatwili odmownie Czesi. Dosyć przyjemnie jednakowoż było, że forsę zabierają mnie ludowe demokracje, a nie żadne tam kapitaliści.* […] *Oswobodzony z fatalnego nałogu, przez demokracje mogłem już spokojnie obserwacje uskuteczniać!* ("Bomba na dół "; Wiech, 1967, p. 114)

Also, these items occur in his accounts of theatrical performances, such as "Król i głowizna", where the "reviewer" speaks of Warsaw theatre-goers' predilection to plays featuring characters that dwell in palaces. In this particular story, the narrator also juxtaposes *demokratyczny* with *zagęszczony*, alluding to *zagęszczenie*, i.e. the practice of coercive allocation of tenants, making people with accommodation share it with others: *W dzisiejszem demokratycznem zagięszczonem czasie publika przepada za sztukamy o królach, cesarzach i tem podobnych czynownikach miarodajnych zamieszkałych w pałacach* ("Król i głowizna"; Wiech, 1974, p. 262).

There are several more instances of Wiech's characters contrasting democracy (and *zagęszczenie*) in Poland with the interest of both the general public and the theatres in plays about royalty and the other privileged few (rather than giving preference to issues of industrial and agricultural production):

> *Za parę dni idziem na drugie królewskie wesele, bo u nasz w demokracji przeważnie o królach sztuki przedstawiają.* ("Królewskie wesela"; Wiech, 1963, p. 251)

A musze zaznaczyć, że zebrało sie u nasz wtenczas na telewizje sporo osób z rodziny i znajomych, bo w naszem demokratycznem zagięszczonem metrażu każden lubi sztuki salonowe, o ile możności o lordach. ("Koniec Pani Czosnek"; Wiech, 1967, p. 159)

Nasze demokratyczne teatra pasjamy lubieją odgrywać sztuki z życia króli, książąt i w ogóle wyższych sfer salonowych. Publika także samo to woli od tuczenia drobiu i podorywek pod rzepak w telewizorze, totyż na królewskich przedstawieniach są przeważnie kompleta. ("Lubieżna królowa"; Wiech, 1963, p. 294)

[cf. also:] *W dzisiejszem demokratycznem czasie każden o królach lubi sobie poczytać* […]. ("Król kartki pogubił"; Wiech, 2011b, p. 332)

The attribute *demokratyczny*, applied to a new theatre building, also conveys a negative connotation, since the democratic auditorium design with no stalls, tiers and boxes turns out not to be viewer-friendly:

Ale dobrze się stało, że nareszcie jest teatr, i to pierwszy, można powiedzieć, teatr naprawdę demokratyczny. Nie ma lóż, parteru, tylko sama jaskółka, czyli galerka. Nikt nikomu nie zazdrości, nikt nikomu nie zasłania. Chociaż najlepiej ma ten, co siedzi na samej górze, w ostatnim rzędzie, bo nikt mu na ucho nie nadepnie. ("Beczka śmiechu"; Wiech, 1963, p. 297)

In yet another theatrical "review", "Żołnierz i grypolina" (Wiech, 1965, pp. 89–93), telling about the performances of Plautus's *Żołnierz samochwał* (*Miles gloriosus*) as well as J. P. Racine's *Brytanik* (*Britannicus*), *demokratyczny* modifies the head noun *skryptis*, that is, *striptiz* 'striptease', paronymically changed under the influence of presumably more familiar *skrypt* (obsolete, bookish) 'text, letter, document; promissory note' (SJPD, 1997). Transformations of this kind, manifesting so-called folk etymology, are well known as accompanying the assimilation of lexical items borrowed from another language or another linguistic-cultural code within the same language (on folk etymology, see Sobotka, 2015, pp. 12–13, 95–96) (as will be shown later, *demokratyczny* can induce the paronymic transformation of another and less familiar borrowing when occurring in the lower-class vernacular). Occasional or *hapax legomena* paronyms occur fairly frequently here and elsewhere in the speech of Wiechecki's characters, cf. *Platfus* instead of *Plaut*, i.e. Titus Maccius Plautus (cf. *platfus* from German *Plattfuß* 'flatfoot', in Modern Polish also (colloquial) 'slow and dull person' ("platfus", n.d.)); *Rycyna* instead of Racine, a French Classicist playwright (cf. *rycyna* 'castor bean; also a purgative medicine made of it' ("rycyna", n.d.)); *Grypolina* and *Antygripina* instead of Roman empress Julia Agrippina, Nero's mother (cf. *grypolin* 'medicine against flu' (lideksynubeka, 2013), *antygrypina* (facetiously) 'vodka' (SJPD, 1997)).

The phrase *skryptis demokratyczny* euphemistically describes the actors' attire:

> *Wszystkiem artystom derekcja sprawiła różowe gacie w celu emitacji gołego ciała. Żeby sie publika podpalała, a jednocześnie żeby cenzura marnego słowa nie mogła wtrącić, bo artystki niby gołe, a ciepło ubrane. Skryptis demokratyczny. Także samo i to podobnież było brane pod uwagie, czy koksu do kwietnia starczy.* ("Żołnierz i grypolina"; Wiech, 1965, p. 91)

Apart from heating problems, one can arguably find here a hidden allusion to discrepancy between appearance and reality as characteristic of "democratic" discourse.

Besides, in some of these "reviews", for example, in the one dealing with a new play by the Polish author Count L. H. Morstin (1886–1966), coming from the rich landed nobility, *demokracja*, as well as some other *nowomowa* items, are used anachronistically to parody his ideologically distorted interpretation of the history of medieval Poland in terms of the modern geopolitical situation, following the guidelines set by the Communist Party of the Soviet Union:

> *– On* […] *się odgrywa na Jadźce i Jagielle.*
> *– O co mu się rozchodzi, jak pragne szczęścia, i tak by go upaństwowili.* […]
> *Totyż pod koniec sztuki Morstin* […] *dawaj królewskie parę blatować. Że Jadzia politycznie uświadomiona, że przemawia jak po XXII zjeździe,*[6] *że Jagiełło także samo przytomny, bo pierwszy blok bratnich demokracji założył i temuż podobnież.* ("Królowa Dziunia"; Wiech, 1963, p. 278)

Cf. also in another account of a historical play (for a more extensive commentary on this passage, see T. O. Chernysh & Yermolenko, 2022, pp. 32–33):

> *Ale przeważnie tak zwane marszalowskie: Anglik, Francuz, Hiszpan i zdaje się, że Italianiec. Faktycznie, trzeba przyznać, że żadnego przedstawiciela demokracji ludowej nie przyuważyłem.* […] *rozchodziło się o to, żeby go z Witoldem spomknąć i razem Krzyżakom manto spuścić.* ("Helcia, chodu!"; Wiech, 1963, p. 34)

All the instances discussed so far occur in the speech of Wiechecki's characters. Uniquely, however, *demokratyczny* is employed by the narrator that can be identified with the actual author:

[6] That is, the 22nd Congress of the CPSU, held in 1961.

> *Dostałem od redaktora „Przekroju" trudne zadanie strategiczne* […]. *Jak, co i w jakich warunkach tańczy Warszawa, na wszystkich swoich demokratycznych szczeblach. Oczywiście postanowiłem* […] *uwzględnić tylko szczeble krańcowe: karnawałowy bal w eleganckim lokalu śródmieścia i tak zwaną „zabawę na Budach".* („Wzdłuż karnawału"; Wiech, 2011a, p. 162)

Combining "democracy" with "levels" in speaking about *demokratyczne szczeble Warszawy*, i.e. describing Warsaw's societal structure as a hierarchy, the author reproduces the prescribed usage, while being clearly ironical about it.

There is yet another type of the use of the "democratic" lexical items, namely, the adjective *demokratyczny*, which operates as the inducing member of the paronymic relationship, the other member being *demograficzny*. This occurs in the phrase *wyż demokratyczny*, deriving from *wyż demograficzny* 'baby boom':

> *Ogonki zmniejszone do połowy. Druga ich część udała sie przeważnie nad morze, gdzie tzw. wyż demokratyczny spycha człowieka z plaży do wody.* […] *Z „Expressiaka" także samo dowiedziałem się, w jaki sposób w Indiach zwalczać sie ma ten tak dokuczliwy wyż demokratyczny.* ("Trudno, poczekamy"; Wiech, 1972, p. 54)

> *Przejść faktycznie trudno, żeby nie zaczepić sie siatką o czyjś guzik* […]. *Jednem słowem, niemożebny wyż demokratyczny zgromadzony w jednem miejscu.* ("Śródmieście Śródmieścia"; Wiech, 1972, p. 243)

Clearly, what the narrator has in mind, besides the demographic concept, is crowds, massed people. And yet, his choice of this particular wording, especially the combination of *demokratyczny* with *dokuczliwy* and *niemożebny*, also carries some negative, critical overtones. The paronymically induced substitution of *demokratyczny* for *demograficzny* is enhanced not only by their partial material similarity, but also by sharing the semantic feature "people, many people, masses, population" (both adjectives having the Greek morpheme *demo-* was something that Wiechecki was presumably aware of, but his characters were not). Besides producing a humoristic effect, using *demokratyczny* instead of *demograficzny* additionally conveys a sense of parody essentially different from the one discussed earlier. In this case, parody played on *nowomowa*'s pretensions to universal applicability, to being *lingua universalis* as well as *lingua sacra*. Ideologically based, this claim manifested itself in the essential semantic fuzziness of its lexis and phraseology (T. O. Chernysh & Yermolenko, 2022, p. 28; Głowiński, 2001, pp. 174–175).

2.2. Manipulative usage

Thus, in previous cases Wiechecki and his characters perceive and use the "democratic" lexemes, associating them with the realities of the post-war Polish state (including *nowomowa*) and at the same time reinterpreting them from the viewpoint of their own worldview and linguistic image of the world. But there are also occurrences when his characters in their turn become linguistic manipulators and utilise the propagandist message inhering in these items in their own interest and to their own advantage. These occurrences are found in his courtroom reports. In "Demokratyczna żona" (Wiech, 2011b, pp. 251–252), *nowomowa* items acquire a chronological meaning, with *demokratyczny* referring to the current period and *reakcyjny* to the interwar one: this is how a bigamist's wife, tried at the Warsaw city court for beating up her husband's other spouse, calls herself, as distinct from her rival:

> – […] *Proszę Sądu Najwyższego. Ja jestem żona!* […]
> – *I ja też!* […] *Ja jestem żona demokratyczna.*
> – *Cóż to znaczy?*
> – *To znaczy teraźniejsza, a ta pani przedwojenna*. ("Demokratyczna żona"; Wiech, 2011b, p. 252)

In doing so, she apparently relates to the propaganda parlance opposing the Second Polish Republic as reactionary to *Polska Ludowa* as democratic, and, in styling herself so, puts herself in the position of authority by associating herself with the power and its discourse. But the plaintiff disagrees: *Ona nie jest żadna demokratyczna, tylko wyszabrowana na Zachodzie!* She, too, in describing her adversary and offender as *wyszabrowana* and not worthy of the definition *demokratyczna*, perceives the latter attribute as carrying a positive and influential social connotation, in particular, implying something (or, in this case, someone) legitimate or lawfully obtained and alluding, by contrast, to post-war looting (*szabrownictwo*), especially common in the so-called Recovered Territories (*Ziemie Odzyskane*) (Marcinek, 1996, p. 656).

Speaking parenthetically, it should be noted that the adjective *przedwojenny*, besides conveying chronological information, is often applied by the author and his characters to something that is good or is mentioned in the context implying positive assessment, especially as distinguished from the current state of affairs, for example:

Mam bardzo zamożnie wyglądającą przedwojenną walizę opatrzoną zagranicznymi nalepkami. ("Literat w hotelu"; Wiech, 1980, p. 74)

Z przykrością musiem nadmienić, że na starem przedwojennem Kiercelaku lepiej to było urządzone. ("M-4 z baldachimem"; Wiech, 1972, p. 225)

Nie uznaje Wilii bez bakalii, a bakalii bez marmuladek owocowych. […] *my przedwojenne obywatele pamiętamy ten towar* […]. ("Za jedne 10 złotych"; Wiech, 1967, p. 12)

After the rendition of the aforementioned altercation, the narrator himself refers to the two wives as *demokratyczna* and *reakcyjna*; supplying these items within quotation marks, he unambiguously presents them as reported speech: *Obie żony, „demokratyczna" i „reakcyjna", zamieszkawszy z powodu trudności lokalowych razem, wiodły ze sobą ustawiczne boje.* Besides, proceeding on analogy, he also names one of them *domowa „reakcja"* and *dawny porządek*, and the other *demokracja* (without quotation marks) and *nowa rzeczywistość*. In this way, he turns these items into chronological markers, at the same time making fun of their canonical political and ideological content:

Kiedy jego domowa „reakcja" usiłowała ugodzić demokrację głębokim talerzem, odbierał go i wręczał […] *lżejszą filiżankę. Gdy zaś „nowa rzeczywistość" chwytała za ciężkie dębowe krzesło celem* […] *skrzywdzenia „dawnego porządku", zamieniał je* […] *na wiedeńskie wyplatane.* ("Demokratyczna żona"; Wiech, 2011b, p. 252)

Similarly, the opposition of *reakcja* vs *demokratyczny*, this time humorously reinterpreted in a pragmatically and ideologically neutral context in the purely chronological sense of "pre-war" and "contemporary", is employed in discussing weather forecasts, with *demokratyczna pogoda* meaning 'present-day weather': *Nie wiem, jak tam teraz jest, kto demokratyczne pogode przepowieda. Ale dawniej, za reakcji, był jeden starszy facet* […]. *Ale* […] *rzadko kiedy trafiał* ("-40 stopni"; Wiech, 2011a, p. 104).

Returning to Wiechecki's accounts of Warsaw city court hearings, there are instances of *demokracja* occurring there as a term of address in speaking to the judge. It should be pointed out that plaintiffs and defendants, besides the correct form of address (as in *proszę wysokiego sądu*), also used a fairly wide range of its more or less uncanonical and/or ungrammatical and even senseless, but often creative, variants, which sometimes featured lexemes occurring in legal discourse, such as *kodeks*, *instancja*, *obdukcja*, *paragraf* etc.: *proszę Sądu Wysokiego*; *proszę Wysokiego Paragrafu*; *za przeproszeniem Wysokiego Kodeksu*; *proszę Wysokiej Instancji*; proszę wysokiej procedury; *proszę wysokiej instalacji*; *proszę*

wysokiego; *proszę najwyższego pana sędziego*; *proszę wysokiego pana sędziego*; *proszę wysokiemu sądowi*; *proszę wysokiemu panu sędziemu*; *proszę Wysokiej Obdukcji*; *proszę Wysokiego Paragrafu*; *proszę Sądu Najwyższego* (in the interwar Poland, *sąd grodzki* was hierarchically opposite of *Sąd Najwyższy*, the Supreme Court; SJPD, 1997); *Ostateczny Sąd* (cf. *ostateczny sąd* '*sąd boski nad ludzkością i poszczególnymi ludźmi przewidziany na koniec świata*'; SJPD, 1997); in a case heard in *sąd starościński* 'district court': *wysoka racjo*; *wysoka Kontrybucja*; *najwyższy Precedens*; *wysoka obdukcjo*; *najwyższa ekspertyzo*; *wysoka eksmisjo*; the latter expression even became the title of one of his stories and the eponymous story collection: *Wysoka eksmisjo!* (1937).

Reflecting and recreating actual usage witnessed by the author, these quaint address forms became something of Wiechecki's hallmark (Wiechecki, 1970, pp. 43–44). From a pragmatic-communicative perspective, these florid expressions are stylistically and semiotically similar to the way Warsaw citizens appeared in court, coming there in their best and even elegant attire: both were intended to make the best possible impression upon the judge (Wiechecki, 1970, p. 44). In "people's Poland", this set of address terms was joined by *demokracja*: identifying the judge and the court with democracy – i.e. the authority of the then Polish state, which called itself democratic and was thus differentiated from the Second Polish Republic – Wiechecki's characters presented themselves as loyal citizens. However, at the same time this appellation revealed the subordinate status of law with respect to the state power in *PRL*: *Winien jest tylko kuń, dopraszam się łaski demokratycznego sądu* ("Aktorska dusza"; Wiech, 2011a, p. 80); "*Wysoka demokracjo! – zaczął, odchrząknąwszy, pan Przymrozek* ("Łamigłówka"; Wiech, 2011b, p. 125). In the following passage, *Wysoka Demokracja* alternates with other terms of address, some of them far less formal:

> *Niech Ostateczny Sąd sam obliczy* […] *Że za dużo? Kochany sędziunio się nie zna na gospodarstwie. Niech się złotko w domu pani sędziny zapyta, to go uświadomi. A teraz, o wiele Wysoka Demokracja weźmie pod uwagie trzy kila mąki, siedemdziesiąt jajek tygodniowo, to na ile mnie tego starczy? Jak raz na sześć lat. To jest mój plan sześcioletni!* ("Sabina Piesek"; Wiech, 1955, p. 85)

The mention of *plan sześcioletni*, the Six-Year Plan, another staple of propaganda and *nowomowa* at the beginning of the 1950s,[7] also identified

[7] Cf. a citation in Doroszewski's dictionary: *Plan Sześcioletni wytycza drogi przekształcenia Polski w kraj nowoczesny, przemysłowy, kulturalny i zamożny, wytycza drogę zbudowania*

the speaker as a citizen loyal to the powers that be and therefore adopting the latter's discourse with its items and values. For the same reason, she supplies a policeman with the epithet *władzuchna nasza demokratyczna*: *Wieniec* […] *sprzecza się z władzuchną naszą demokratyczną, że to rodzinne rysy u nich takie do rogacizny zbliżone* […] ("Sabina Piesek"; Wiech, 1955, p. 86).

3. Conclusion

Our analysis of the use of *demokracja* and its cognates in the post-war feuilletons by Stefan Wiechecki has provided new and important insights into several fields of linguistic inquiry. One of them is the investigation of the phenomenon of what can be termed, following A. Wierzbicka, linguistic self-defence (Wierzbicka, 1990, p. 8), both generally and language- and culture-specifically, that is, from the viewpoint of theoretical and methodological issues involved in this investigation, and as an instance of such self-defence in the history of the Polish language and culture. Also, our analysis bears upon the problem of idiom contact and interference seen from the perspective of the interaction of linguistic-cultural codes and discursive-functional varieties they represent. Finally, it is a case study of Stefan Wiechecki's diction.

The analysis has demonstrated that in order to have a deeper understanding of linguistic-cultural idiom interference and borrowings resulting from it, it is both feasible and necessary to take into account not only the reference of loan items but also the way they represent their referents as well as a specific illocutionary force they have when occurring in the speech environment that is new for them. In other words, these borrowings should be considered in all semantic and pragmatic aspects relevant to their operation. For that, such borrowings (and also their counterparts in the source idiom) should be analysed in the discursive context in which they come to function (or function originally).

Also, the study of *nowomowa* items as adopted by *wiech* can prove insightful for the study of the former, the latter providing a background that by means of contrast makes salient *nowomowa*'s important features.

Unlike Newspeak entities we discussed previously, *demokracja* and *demokratyczny* are far less prone to become a matter of word-play for the author

socjalizmu w naszym kraju. Nowe Drogi, 3, 1952, 5 (SJPD, 1997). In reality, this plan brought about the permanent economic crisis (Marcinek, 1996, p. 510).

and his characters. Referring as they do to the communist government, these items tend to be employed by *wiech* speakers as a means of more or less implicit expression of various attitudes and sentiments with respect to the powers that be, while also being capable of the manipulative use aimed at influencing the latter.

Bibliography

Chernysh, T. (2018). Viekh iak zasib mifolohizatsiï pol′s′koï istoriï. In A. Krawczuk & I. Bundza (Eds.), *Polonistyka w XXI wieku: Między lokalnym a globalnym: Praca zbiorowa z okazji 190-lecia filologii polskiej na Uniwersytecie Lwowskim / Polonistyka u XXI stolitti: Mizh lokal′nym i hlobal′nym: Zbirnyk prats′ z nahody 190-richchia pol′s′koï filolohiï u L′vivs′komu universyteti* (pp. 33–41). Inkos.

Chernysh, T. O. (2011). Istoriia Pol′shchi za Viekhom (pro movu i styl′ St. Viekhets′koho). *Studia Lingvistica*, *2011*(5), 64–67.

Chernysh, T. O., & Yermolenko, S. S. (2022). Interference of non-artistic linguistic-cultural codes in artistic discourse (Newspeak in S. Wiechecki's after-war feuilletons). *Movoznavstvo*, *2022*(4), 22–43. https://doi.org/10.33190/0027-2833-325-2022-4-002

Davies, N. (1981). *God's playground: A history of Poland: Vol. 2. 1795 to the present*. Columbia University Press.

demokracja ludowa. (n.d.). In *Słownik języka polskiego PWN*. Retrieved February 4, 2023, from https://sjp.pwn.pl/szukaj/demokracja%20ludowa.html

Doroszewski, W. (Ed.). (1997). *Słownik języka polskiego* [SJPD] (Vols. 1–11). Wydawnictwo Naukowe PWN.

Głowiński, M. (2001). Nowomowa. In J. Bartmiński (Ed.), *Współczesny język polski* (pp. 173–182). Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

Jakobson, R. (1987). *Language in literature* (K. Pomorska & S. Rudy, Eds.). Belknap Press.

lideksynubeka. (2013, January 19). Grypolin – stary warszawski lek na grypę. *Salon 24*. Retrieved February 4, 2023, from https://www.salon24.pl/u/lideksynubeka/480171,grypolin-stary-warszawski-lek-na-grype

Marcinek, R. (Ed.). (1996). *Encyklopedia Polski*. Wydawnictwo Ryszard Kluszczyński.

Orwell, G. (2000). *Nineteen eighty-four*. Penguin Books.

platfus. (n.d.). In *Słownik języka polskiego PWN*. Retrieved February 4, 2023, from https://sjp.pwn.pl/slowniki/platfus.html#:~:text=platfus%20(osoba%20niezdarna)%20pot

rycyna. (n.d.). In *Słownik języka polskiego PWN*. Retrieved February 4, 2023, from https://sjp.pwn.pl/szukaj/rycyna.html

Saloni, Z., & Bańko, M. (n.d.). *Słownik języka polskiego*, Warszawa 1958–1969, red. Witold Doroszewski. In M. Bańko, M. Majdak, & M. Czeszewski (Eds.), *Słowniki dawne i współ-*

czesne: Internetowy przewodnik edukacyjny. Retrieved February 4, 2023, from http://www.leksykografia.uw.edu.pl/slowniki/31/sownik-jzyka-polskiego-warszawa-1958-1969

Sobotka, P. (2015). *Etymologizowanie i etymologia: Od semantyki ontologicznej do etymologii hermeneutycznej*. BEL Studio.

Thom, F. (1989). *Newspeak: The language of Soviet communism*. Claridge Press.

Wiech [Wiechecki, S.]. (1955). *Szafa gra*. Czytelnik.

Wiech [Wiechecki, S.]. (1957). *Wariackie papiery*. Czytelnik.

Wiech [Wiechecki, S.]. (1963). *Ksiuty z Melpomeną*. Czytelnik.

Wiech [Wiechecki, S.]. (1965). *Wątróbka po warszawsku*. Czytelnik.

Wiech [Wiechecki, S.]. (1967). *Wisła się pali*. Czytelnik.

Wiech [Wiechecki, S.]. (1968). *Śmiech śmiechem*. Czytelnik.

Wiech [Wiechecki, S.]. (1972). *Przez lufcik*. Czytelnik.

Wiech [Wiechecki, S.]. (1974). A *to ci polka!* Czytelnik.

Wiech [Wiechecki, S.]. (1980). *Dmuchnij pan w balonik*. Państwowy Instytut Wydawniczy.

Wiech [Wiechecki, S.]. (2011a). *Pantofelki z flądry*. Wydawnictwo Vis-à-vis/Etiuda.

Wiech [Wiechecki, S.]. (2011b). *Wiadomo – stolica!* Wydawnictwo Vis-à-vis/Etiuda.

Wiechecki, S. (Wiech). (1970). *Piąte przez dziesiąte: Wspomnienia warszawskie*. Państwowy Instytut Wydawniczy.

Wierzbicka, A. (1990). Antitotalitarian language in Poland: Some mechanisms of linguistic self-defense. *Language in Society*, *19*(1), 1–59. https://doi.org/10.1017/S004740450001410X

Yermolenko, S. S. (2019). Mythopoetical symbolism in the inner form of Soviet Ukrainian sensational fiction texts. *Movoznavstvo*, *2019*(2), 33–44. https://doi.org/10.33190/0027-2833-305-2019-2-002

Matching Newspeak with Urban Vernacular: More on the Language and Style of Stefan Wiechecki's Post-War Feuilletons

Summary

In this instalment of their series of publications on Stefan Wiechecki's language and style, the authors study items of the Polish Newspeak referring to democracy as used in his post-war feuilletons. Considering such use as a case of linguistic-cultural code interference, they show how these items are adopted and transformed by the Warsaw urban dialect represented by the speech of Wiechecki's characters,

who reinterpret the propagandist and ideological senses of these items, either deconstructing their original euphemistic message or adapting it to their own needs.

Konfrontacja *wiecha* z nowomową: jeszcze raz o języku i stylu powojennych felietonów Stefana Wiecheckiego

Streszczenie

W swojej nowej pracy o języku i stylu Stefana Wiecheckiego autorzy badają użycie jednostek polskiej nowomowy odnoszących się do demokracji w powojennych felietonach tego pisarza. Podchodząc do takiego użycia jako przypadku interferencji kodów językowo-kulturowych, pokazują, w jaki sposób te jednostki były ujmowane i przekształcane przez warszawską gwarę miejską bohaterów Wiecheckiego, którzy reinterpretują ideologiczno-propagandowe znaczenie tych jednostek, dekonstruując ich pierwotne eufemistyczne przesłanie albo dostosowując je do swoich własnych potrzeb.

Keywords: Stefan Wiechecki; *wiech*; Newspeak; interference; linguistic-cultural code; discursive-functional variety

Słowa kluczowe: Stefan Wiechecki; *wiech*; nowomowa; interferecja; kod językowo-kulturowy; odmiana dyskursywno-funkcjonalna

(1) Tetyana Chernysh, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-2761-5617
Correspondence: tatiana.czernysz.70.1@gmail.com

(2) Serhiy Yermolenko, O. O. Potebnia Institute of Linguistics, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-1340-0444
Correspondence: chess21nut@gmail.com

Authors' contribution: Both authors participated in creating the conception, data analysis and writing the manuscript to the same extent.

The preparation of this article was financed within the statutory activities of: (1) the Taras Shevchenko National University of Kyiv, and (2) the O. O. Potebnia Institute of Linguistics, National Academy of Sciences of Ukraine.

Competing interests: (1) Tetyana Chernysh is a member of the Editorial Board and a reviewer for this journal, but she has not reviewed any texts in this volume. (2) Serhiy Yermolenko declared that he has no competing interests.

Publication history: Received: 2023-02-28; Accepted: 2023-10-03; Published: 2024-01-28